

Абакуменко Ольга Вікторівна
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів ЧДІЕУ

ДЕТІНІЗАЦІЯ ОПЕРАЦІЙ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ В РАМКАХ АНТИКРИЗОВИХ ПРОГРАМ

Економіки провідних країн світу досі відчувають руйнівний вплив кризи 2007 – 2008 рр., яка з фінансової трансформувалась у системну, незважаючи на використання широкого спектру стабілізаційних механізмів. Ситуація погіршується деформаціями на фінансовому ринку, який абсорбує надлишкову ліквідність та провокує назрівання криз у різних його сегментах. За даними Ради с фінансової стабільності, в 2002 р. загальний обсяг тіньових операцій банків та інших фінансових установ становив 27 трлн. дол. США, в 2007 р. – 60 трлн. дол. США, в 2011 р. - вже 67 трлн. дол. США [1], майже наблизившись до рівня світового ВВП (71,7 трлн.дол.США) [2]. Питома вага тіньових операцій в 2011 р. складала 25% сукупного обороту усіх світових банківських та фінансових організацій.

Лідерами за обсягами тіньових операцій є фінансові установи США – 23 трлн. дол. США. На другому місці – установи європейських країн, що входять до зони євро - 22 трлн. дол. США. На третьому - фінансові установи Великої Британії - 9 трлн. дол. США. Таким чином, на фінансові установи всіх інших країн світу (Японія, Канада, Австралія, країни БРІК, всі країни, що розвиваються) припадає 13 трлн. дол.США. [3]

Окремо слід акцентувати увагу на загрозливій структурі тіньових операцій – на відміну від «відмивання грошей» банками, за що передбачена юридична відповідальність і на які припадає лише 3-4 трлн. дол. США, решта тіньових операцій відноситься саме до легальних (сек'юритизація, структуровані та гібридні цінні папери, кредитно-дефолтні свопи тощо).

Дисбаланси на світовому фінансовому ринку поглиблюються у 2009 р., коли ФРС видала банкам та іншим приватним фінансовим інститутам в

рамках політики кількісного пом'якшення фінансову допомогу на суму близько 9 трлн. дол. США [4]. За даними «Звіту Рахункової Палати США про частковий аудит ФРС», протягом фінансової кризи ФРС загалом емітувала 16 трлн. дол. США [5] у вигляді низькопроцентних або безпроцентних кредитів, що були надані найкрупнішим банкам з Уолл-Стріт та європейським банкам.

Масштабність емісії можна усвідомити, порівнюючи її з ключовими індикаторами розвитку країни: ВВП США в 2012 р. становив 15,81 трлн. дол., загальний державний борг США – 16,43 трлн. дол. На які цілі були спрямовані надані кошти – залишилось невідомим, оскільки вони не відображаються на балансах банків, що підтверджує факт тінізації фінансового сектору. На практиці виявляється, що 11 програм екстреного кредитування, які реалізувала ФРС, перетворили всіх американських платників податків на «невольних інвесторів» [6].

Незахищеність інвесторів, особливо домогосподарств, є однією з найбільш актуальних проблем сьогодення. У березні 2013 року на зустрічі Єврогрупи у Брюсселі, у зв'язку з колапсом банківської системи Кіпру, було прийняте рішення про реструктуризацію найбільшого банку країни – Банку Кіпру і ліквідацію Кіпрського народного банку з передачею його застрахованих депозитів до Банку Кіпру. Рекапіталізацію найбільшого банку передбачалося провести за рахунок примусового залучення коштів великих вкладників. В кінцевому підсумку, 37,5% депозитів понад 100 тис. євро були конвертовані в акції, 22,5% було заблоковано для подальшого обміну на цінні папери, 30% - заблоковано, але на них продовжилось нарахування відсотків [7].

Даний механізм вилучення коштів вкладників для порятунку фінансової установи, що отримав назву bail-in, поширився по всьому світу. Застосування механізму bail-in легалізовано також у Австралії [8], Новій Зеландії [9], Ісландії [10] та Словенії [11]. У спільному документі «Resolving Globally Active, Systemically Important, Financial Institutions» від 10 грудня 2012 року, розробленому Федеральною корпорацією зі страхування депозитів

та Банком Англії, міститься стратегія подолання кризи в найважливіших фінансових установах США та Великої Британії. Дана стратегія передбачає використання коштів акціонерів та власників незабезпечених зобов'язань для покриття збитків системно важливих установ, замість використання бюджетних коштів.

Можливість використання механізму bail-in у Великій Британії була законодавчо закріплена ще у 2009 році, коли було створено **The Special Resolution Unit (SRU)** для вирішення проблем банків та будівельних товариств, які опинилися в кризовому стані, відповідно до **the Special Resolution Regime (SRR)**, який було введено у Законі про банківську діяльність 2009 року. На даний орган було покладено обов'язки з планування дій в кризових умовах та розширення інструментарію відновлення платоспроможності фінансових установ, зокрема було передбачено використання механізму bail-in, який дозволяє провести реструктуризацію установи за рахунок акціонерів та власників незастрахованих депозитів. У 2012 році, відповідно до Закону про фінансові послуги, сферу дії **SRR** було поширено на інвестиційні компанії та клірингові дома. [12]

В США дана стратегія була розроблена в контексті повноважень, передбачених Законом Додда-Франка, прийнятим в 2010 році, який також де-факто дозволяв рятувати системоутворюючі національні банки за рахунок списання депозитів (bail-in).

Зважаючи на зазначене вище та враховуючи один з лозунгів саміту G-20 у вересні 2013 р. – «Фінансові ринки мають працювати на благо людства та реальної економіки», політика детінізації операцій фінансового сектору має проводитись, ґрунтуючись на максимальній глобальній скоординованості дій із забезпеченням інформаційної прозорості, транспарентності, захисту прав інвесторів, скорочення обсягів спекулятивних операцій та переведення торгів похідними цінними паперами виключно на біржі, заборони ризикованих структурованих продуктів; підвищення норми резервування системоутворюючих банків з обов'язковою її прив'язкою до співвідношення

власного та позикового капіталу.

Література:

1. FSB Publishes Initial Integrated Set of Recommendations to Strengthen Oversight and Regulation of Shadow Banking. FSB Press release. 18 November 2012.
2. Рейтинг стран мира по уровню валового внутреннего продукта. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-gdp/rating-countries-gdp-info>
3. Катасонов В. Шокирующие данные о мировом банковском бизнесе. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.fondsk.ru/news/2013/02/01/shokirujuschie-dannye-o-mirovom-bankovskom-biznese-18936.html>
4. Mark Pittman, Bob Ivry. U.S. Taxpayers Risk \$9.7 Trillion on Bailout Programs/ Feb.9, 2009.
5. Катасонов В. Мир оккупирован, Россия – часть этой оккупированной территории. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://ruskline.ru/news_rl/2013/01/21/valentin_katasonov_mir_okkupirovan_rossiya_chast_etoj_okkupirovannoj_territorii/
6. Коптев Д. Должники ФРС попали под суд. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.respublika-kaz.info/news/finance/4992/>
7. Monetary and Financial Statistics [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=9837&lang=en
8. Australia Plans Cyprus-Style “Bail-In” Of Banks in 2013-14 budget [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://barnabyisright.com/2013/07/10/australia-plans-cyprus-style-bail-in-of-banks-in-2013-14-budget/>
9. New Zealand Banks “Pre-positioning” For Cyprus-Style Bail-In [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://barnabyisright.com/2013/07/15/new-zealand-banks-pre-positioning-for-cyprus-style-bail-in/>
10. Iceland Borrows European "Template" [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.zerohedge.com/print/479265>
11. Bank Bail-in Rules Confirmed [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.sloveniatimes.com/bank-bail-in-rules-confirmed>
12. Global governments gamble with deposits under new banking laws [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.forexlive.com/blog/2013/06/04/global-governments-gamble-with-deposits-under-new-banking-laws/>